

Nr 282.

Ankom till riksdagens kansli den 12 november 1946 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till personer, som ådragit sig skada eller sjukdom i flyktingverksamhet m. m., jämte i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 327 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 27 september 1946, föreslagit riksdagen medgiva, att i anledning av de olycksfall och sjukdomar, som drabbat personer under arbete för omhändertagande och vård av flyktingar och s. k. repatriander samt härmed jämförlig internationell humanitär hjälpverksamhet må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. till envar av dessa personer eller deras rättsägare utbetalas ersättning enligt i nämnda statsrådsprotokoll angivna grunder.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 281 medgav innevarande års riksdag under vårsessionen (skriv. nr 389) att till ett antal personer, vilka varit verksamma vid flyktinghjälp och därvid ådragit sig sjukdom, eller till deras rättsägare finge utbetalas ersättningar i enlighet med grunderna för lagen den 17 juni 1946 om försäkring för olycksfall i arbete. Till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet anförde föredragande departementschefen att han hade för avsikt att låta verkställa en utredning beträffande samtliga de skador i anledning av olycks- eller sjukdomsfall under flyktingtjänst, som numera kvarstode.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt riksförsäkringsanstalten att i samråd med vissa andra myndigheter verkställa utredning beträffande berörda förhållande, har riksförsäkringsanstalten i skrivelse den 5 september 1946 avgivit förslag i ämnet.

Över förslaget har statskontoret avgivit yttrande.

Föredragande departementschefen har anfört följande.

Den under och efter kriget från svensk sida bedrivna humanitära hjälpverksamheten till förmån för befolkningen i krigshärjade länder har skett i en mångfald olika former. Sålunda har ett mycket betydande antal flyktingar, s. k. repatriander samt sjuka och undernärda barn omhändertagits inom landet. På utländsk botten har svensk humanitär hjälpverksamhet bedrivits bland annat genom anordnande av barnbespisning och i viss omfattning sjukvård samt tillhandahållande av livs- och läkemedel, sjukvårdsutrustning och kläder i den utsträckning vårt eget försörjningsläge tillåtit.

Det torde få anses, att statsmakterna genom propositionen nr 281/1946 och riksdagens skrivelse nr 389/1946, med stöd varav 13 i civilförsvarets flyktingverksamhet inträffade skadefall provisoriskt reglerats, intagit den principiella ståndpunkten, att personer, som skadats genom olycksfall eller sjukdom under deltagande i den av staten organiserade verksamheten för omhändertagande i riket av flyktingar och repatriander, böra tillerkännas ersättning härför av staten. Samma skäl, som föranlett detta ståndpunkttagande, synas äga giltighet även beträffande andra former av internationell humanitär hjälpverksamhet, som anordnats under statens medverkan och som för de i verksamheten deltagande inneburit likartade risker som flyktingarbetet. Ersättningsfrågan synes böra bedömas oberoende av om verksamheten ägt rum inom eller utom landet och oavsett om densamma bedrivits i statlig myndighets regi eller av enskilda institutioner, vilka erhållit statligt uppdrag att omhänderha viss verksamhetsgren, exempelvis av röda korset, föreningen rädda barnen eller hjälpkommittén för Finlands barn. Jag anser mig sålunda böra förorda, att ersättning av statsmedel utbetalas till alla dem, som skadats genom olycksfall eller sjukdom under arbete i sådan verksamhet som nu nämnts.

Syftet med den av riks försäkringsanstalten verkställda utredningen beträffande skador i anledning av olycks- och sjukdomsfall under flykting- och likartad verksamhet har varit att erhålla ett underlag för bedömandet av frågan, enligt vilka grunder ifrågavarande ersättningar böra utgå. Till en början må anmärkas, att utredningen icke omfattar följande grupper redan reglerade skadefall, nämligen dels det icke kända antal skador, som drabbat antingen militärpersonal med ekonomisk reglering enligt de för sådan personal gällande ersättningsbestämmelserna eller hos statliga flyktingmyndigheter anställd personal med rätt till sjuklön under viss tid, som regel längst tre månader, dels det antal skadefall beträffande civilpersoner — riks försäkringsanstalten har under hand upplyst, att antalet uppgår till cirka 300, varav högst fem kvarstått den 1 juli 1946 med en invaliditetsgrad av 20 % eller högre — som reglerats direkt enligt olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen. De 13 fall, som provisoriskt reglerats med stöd av berörda proposition och riksdagsskrivelse, återfinnas ej heller i utredningen. I denna redovisas samtliga de skadefall — till ett antal av 77 — vilka såvitt känt hittills inträffat under flyktingverksamhet och härmed jämförligt arbete utan att ha kunnat regleras. Av de skadade personerna ha 66 haft anställning i flyktingverksamhet inom landet, tre utan ersättning deltagit i sådan verksamhet i egenskap av lottor, två varit anställda hos privata arbetsgivare och två deltagit i humanitärt hjälparbete utomlands för röda korset, medan en är självständig företagare. Beträffande återstående tre saknas ännu närmare utredning. Sålunda tillgängliga uppgifter synas berättiga till det påståendet, att antalet olycks- och sjukdomsfall i flykting- och härmed jämförlig verksamhet varit ringa i förhållande till den betydande omfattningen av verksamheten och de med densamma förenade riskerna, främst ur smittosynpunkt. Att så varit förhållandet får främst tillskrivas goda organisatoriska åtgärder. Flertalet av de skadade eller insjuknade synes efter en längre eller kortare sjukdomstid ha återvunnit hälsan utan kvarvarande men. Fall förekomma emellertid, där skadan eller sjukdomen lett till bestående invaliditet eller till sin natur varit sådan, att risk för recidiv föreligger. I ett fall har sjukdomen haft dödlig utgång.

I sitt förslag till grunder för ersättningarnas bestämmande vid nu ifrågavarande olycksfall och sjukdomar har riks försäkringsanstalten som nämnts icke berört de skador som drabbat militärpersonal. Skälet härtill torde vara, att i den mån sådana skador uppkommit dessa kunnat regleras direkt enligt bestämmelserna i militärsättningsförordningen. Även jag är av den uppfatt-

ningen, att med hänsyn härtill anledning saknas att nu upptaga dessa ersättningsfrågor till omprövning. Jag vill erinra om att i den mån dessa skador, såsom i flertalet fall torde vara förhållandet, äro att anse som ådragna under tjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap de äro förenade med rätt till sådan provisorisk förbättring, som beslutats vid innevarande års riksdag.

De olycks- och sjukdomsfall, som civilpersoner ådragit sig under flyktingarbete och vilka icke varit av så godartad beskaffenhet att de få anses ersatta med sjuklön under viss tid, kunna ur ersättningssynpunkt indelas i tre grupper, nämligen de fall varå olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagens föreskrifter varit direkt tillämpliga, de fall som med stöd av förenämnda proposition och riksdagsskrivelse provisoriskt reglerats enligt grunderna för olycksfallsförsäkringslagen och de fall, som ännu icke kunnat regleras. Sistnämnda grupp avser olycks- och sjukdomsfall som icke omfattas av olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen antingen därför att enligt olycksfallsförsäkringslagen erforderligt samband mellan sjukdomen och olycksfall i arbete icke förelegat respektive att sjukdomen icke varit hänförlig under yrkessjukdomsförsäkringslagen eller därför att i olycksfallsförsäkringslagen förutsatt anställningsförhållande icke förelegat mellan den skadade och den myndighet eller institution, i vars regi verksamheten bedrivits. Riksförsäkringsanstalten föreslår, att för denna grupp ersättning skall utgå enligt de grunder som i militärsättningsförordningen angivas för andra än värnpliktiga. Skälet till att militärsättningsförordningens bestämmelser skulle tillämpas är, att denna förordning innehåller ändamålsenliga föreskrifter angående förutsättningarna för ersättnings utgivande vid sjukdom. Då härtill kommer, att de faktiska förmånerna vid tillämpning av militärsättningsförordningens bestämmelser för andra än värnpliktiga överensstämma med de ersättningar som skulle utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen, biträder jag riksförsäkringsanstaltens förslag i denna del. Detta ställningstagande innebär jämväl, att rätten till ersättning icke begränsas till personer, som intaga ställningen av arbetare i olycksfallsförsäkringslagens mening utan tillkommer varje person, vilken i samband med arbete, som kan betraktas såsom ett led i en av staten organiserad eller koncessionerad flykting- eller häremot svarande humanitär hjälpverksamhet, ådragit sig olycksfall eller sjukdom.

Då en tillämpning av bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen i förevarande avseende ger samma resultat, synes en omprövning av de jämlikt nämnda lag eller yrkessjukdomsförsäkringslagens reglerade skadefallen icke böra ske.

Riksförsäkringsanstalten föreslår vidare, att ifrågakommande ersättningar, vare sig dessa bestämts enligt olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen eller enligt militärsättningsförordningen, skola förstärkas i vissa fall. Enligt anstaltens förslag bör rätten till sådan förstärkning begränsas till skadefall, som kvarstått den 1 juli 1946 med en invaliditetsgrad av lägst 20 %, och förstärkningen bestämmas enligt grunderna för förordningen den 29 juni 1946 (nr 347) angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m. Såsom i det föregående anförts innebär detta, att ersättnings-tillägg skall utgå, vid förlust av arbetsförmågan, å sjukpenning med två kronor 75 öre i ortsgrupp 1, tre kronor 50 öre i ortsgrupp 2 och fyra kronor 25 öre i ortsgrupp 3 för dag räknat och å invalidlivränta med 984, 1 284 och 1 584 kronor för år räknat i respektive ortsgrupper samt vid en med lägst en fjärdedel nedsatt arbetsförmåga med det lägre belopp som svarar mot arbetsförmågans nedsättning. Då graden av nedsättningen av arbetsförmågan uppgår till en femtedel men ej en fjärdedel, skall enligt angivna grunder ersättningsstillägg utgå med 120 kronor för år. Vid dödsfall skall ersättnings-

tillägg utgå å livränta, som tillkommer make, barn eller adoptivbarn, för år räknat med så stor del av 984 kronor, som svarar mot förhållandet mellan livräntan till den efterlevande och lägsta livränta till den skadade vid förlust av arbetsförmågan.

Även om deltagandet i flykting- och härmed jämförlig verksamhet som regel icke haft den karaktär av skyldighet, som den förstärkta försvarsberedskapen inneburit, finner jag likväl skäl tala för att personer, som med eller utan ersättning engagerats i denna krävande och riskfyllda verksamhet, i princip tillerkännas ersättningstillägg enligt de bestämmelser, som gälla för skador, ådragna under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap. I enlighet med riksförsäkringsanstaltens förslag förordar jag alltså, att dessa bestämmelser givas tillämpning å skadefall, som inträffat under ifrågavarande verksamhet — vare sig de särskilda fallen redan ersättningsreglerats eller icke — och haft dödlig utgång eller kvarstått den 1 juli 1946 med minst 20 % invaliditet.

Emellertid finner jag skäligt att gå ett steg längre. De med denna verksamhet förenade riskerna torde ha bedömts såsom särskilt stora, när under krigets slutskede och omedelbart därefter betydande kontingenter flyktingar och repatriander kommo till riket. Verksamheten har under sista året minskat i omfattning allteftersom de omhändertagna placerats på den svenska arbetsmarknaden eller lämnat landet. Någon förändring i verksamhetens natur har emellertid icke inträtt per den 1 juli 1946. För närvarande äro cirka 3 200 repatriander och andra utlänningar omhändertagna för vård å särskilda förläggningar och sjukhus. Då dessa vårdfall till väsentlig del avse smittsamma sjukdomar, främst tuberkulos, är personalen utsatt för betydande smittorisk. Även i övrigt pågår alltjämt en internationell humanitär hjälpverksamhet av stor omfattning. Det synes rimligt, att ersättning för olycks- eller sjukdomsfall i sådan verksamhet utgår efter enhetliga grunder, vare sig fallet inträffat senast den 30 juni 1946 eller därefter. Med hänsyn till det anförda vill jag förorda, att ersättningstillägg får utgå även beträffande olycks- och sjukdomsfall, som inträffat eller komma att inträffa efter den 30 juni 1946. Vid dessa tilläggs bestämmande bör emellertid sådan hänsyn tagas till de förbättringar i grundersättningarna som kunna föranledas av genom förordningen den 29 juni 1946 (nr 343) och lag samma dag (nr 350) vidtagna ändringar i militärersättningsförordningen och olycksfallsförsäkringslagen, att den sammanlagda ersättningen icke kommer att överstiga den som skulle ha utgått därest olycksfallet (sjukdomen) inträffat före utgången av juni 1946.

Till riksförsäkringsanstaltens förslag, att avdrag å ersättning skall i viss omfattning göras för olika förmåner, som kunna tillkomma den skadade för samma tid varunder nu förevarande ersättningar enligt förslaget skola utgå, ansluter jag mig.

Ersättningarna böra utgå från anslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättning i anledning av olycksfall i arbete m. m.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl. väckt motion (II: 564), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ersättningstillägg skall utgå, vid förlust av arbetsförmågan, å sjukpenning med fyra kronor 25 öre för dag räknat och å invalidränta med 1 584 kronor för år räknat samt vid en med lägst en fjärdedel nedsatt arbetsförmåga med det lägre belopp, som svarar mot arbetsförmågans nedsättning.

Beträffande de skäl, motionärerna anført till stöd för nämnda förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

Såsom departementschefen framhållit få statsmakterna anses ha intagit den principiella ståndpunkten, att personer, som skadats genom olycksfall eller sjukdom under deltagande i den av staten organiserade verksamheten för omhändertagande i riket av flyktingar och repatriander, böra tillerkännas ersättning härför av staten. Utskottet tillstyrker, att ersättning utgår jämväl för skada, som ådragits vid andra former av internationell humanitär hjälpverksamhet, som anordnats under statens medverkan och som för de i verksamheten deltagande inneburit likartade risker som flyktingarbetet. Vad departementschefen anfört om förutsättningarna för ersättningarnas utgående föranleder ej erinran från utskottets sida.

Ersättningarna föreslås bestämda enligt de grunder som i militärsättningsförordningen angivas för andra än värnpliktiga, förstärkta i vissa fall enligt grunderna för förordningen angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m. I motionen II: 564 göres anmärkning mot att beloppen av nämnda förbättring äro dyrortsgraderade.

Ersättningsbeloppen i sistnämnda förordning fastställdes av innevarande riksdag under vårsessionen. I motionen har icke åberopats något skäl varför ersättningarna till dem som skadats under internationell humanitär hjälpverksamhet skulle i vissa fall bestämmas efter förmånligare grunder än ersättningarna till dem som skadats under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap. När det nu gäller att i fråga om rätten till ersättning jämställa den förra kategorien med den senare, synas ersättningsbeloppen böra bestämmas efter i möjligaste mån enhetliga grunder. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 564 medgiva, att i anledning av de olycksfall och sjukdomar, som drabbat personer under arbete för omhändertagande och vård av flyktingar och s. k. repatriander samt härmed jämförlig internationell humanitär hjälpverksamhet, må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. till envar av dessa personer eller deras rättsägare utbetalas ersättning enligt de grunder, som av departementschefen angivits i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 27 september 1946.

Stockholm den 12 november 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 281.

Reservation

av herrar *Gustav Emil Andersson, Ivar Persson, Svensson* i Grönvik och *Rubbestad*, vilka ansett, att utskottet i anledning av motionen II: 564 bort

dels göra följande uttalande i stället för det stycke av utskottets yttrande å s. 10, som börjar med orden »Ersättningsbeloppen i» och slutar med orden »Kungl. Maj:ts förslag»:

»I likhet med motionärerna anser utskottet, att det starkt kan ifrågasättas, huruvida verklig anledning finnes att införa dyrortssystemet på ytterligare ett område. Övervägande skäl tala i stället för att ersättningsförstärkningarna utgå med samma belopp till personer som haft samma arbetsuppgifter, oavsett vilken mantalsskrivningsort de tillhöra. Utskottet, som beträffande ortsgrupp 2 icke ifrågasätter någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag, förordar därför, att ersättningstillägg skall jämväl i ortsgrupporna 1 och 3 utgå med för ortsgrupp 2 föreslagna belopp såväl på sjukpenning som på invalidränta och i övrigt enligt grunderna för förordningen av den 29 juni 1946»;

dels ock göra följande hemställan:

»att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 564 medgiva, att till följd av de olycksfall och sjukdomar, som drabbat personer under arbete för omhändertagande och vård av flyktingar och s. k. repatriander samt härmed jämförlig internationell humanitär hjälpverksamhet, må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. till envar av dessa personer eller deras rättsägare utbetalas ersättning enligt de grunder, som av utskottet angivits».
